

**ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО
РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ**

© Ковінько А. В., 2016
<http://orcid.org/0000-0001-8561-8237>

У статті теоретично обґрунтовано технологію підготовки майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії. Автором зазначено, що результатом підготовки є сформована готовність до даного виду діяльності. При обґрунтуванні педагогічної технології виокремлено такі етапи підготовки: мотиваційний, когнітивний та технологічний. У статті акцентовано увагу на тому, що всі три етапи спрямовані на комплексну підготовку майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії, формування всіх структурних компонентів готовності (мотиваційного, когнітивно-операційного, креативного, оцінювально-рефлексивного).

Ключові слова: технологія, підготовка, готовність, майбутній учитель, молодший школяр, творчий потенціал, арт-терапія.

Ковинько А. В. Технология подготовки будущих учителей к развитию творческого потенциала младших школьников средствами арт-терапии.

В статье теоретически обоснована технология подготовки будущих учителей к развитию творческого потенциала младших школьников средствами арт-терапии. Автором отмечено, что результатом подготовки является сформирована готовность к данному виду деятельности. При обосновании педагогической технологии выделены следующие этапы подготовки: мотивационный, когнитивный и технологический. В статье акцентировано внимание на том, что все три этапа направлены на комплексную подготовку будущих учителей к развитию творческого потенциала младших школьников средствами арт-терапии, формирование всех структурных компонентов готовности (мотивационного, когнитивно-операционного, креативного, оценочно-рефлексивного).

Ключевые слова: технология, подготовка, готовность, будущий учитель, младший школьник, творческий потенциал, арт-терапия.

Kovinko A. V. Technology foundation training of teachers to develop the creative potential of junior pupils by means of art therapy.

The paper theoretically proved the technology of the future teachers to develop creative potential of junior pupils means of art therapy. The author states that the result of the training of teachers to develop the creative potential of junior pupils

means of art therapy is generated readiness for this type of activity. In justification of educational technology in the article singled out the following steps of preparation: motivational, cognitive and technological. The author accented attention to the fact that all three phases aimed at the comprehensive training of teachers to develop the creative potential of juniorpupils means of art therapy, the formation of structural components of readiness (motivational, cognitive-operative, creative, evaluation, reflexive). According to the conventional structure of educational technology in justifying technology training of teachers to develop the creative potential of juniorpupils means of art therapy in an article highlighted the conceptual framework, content-targeted and procedural parts. The conceptual basis of technology determine the position of the system, person-centered and activity approaches that have been identified as the basis for training of teachers in the development of the creative potential of juniorpupils means of art therapy.

Key words: *technology, training, readiness, future teacher, juniorpupils, creativity, art therapy.*

Постановка проблеми. Сучасна система професійної педагогічної освіти орієнтована на підготовку вчителя, який володіє не тільки традиційними, а й інноваційними технологіями навчально-виховного процесу, здатний до творчого, нестандартного вирішення навчально-виховних задач, які ставить перед ним сучасна освітня практика. Готовність майбутнього вчителя до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії передбачає сформованість її компонентів, що відображають структуру останньої. Майбутній учитель має проявляти стійку мотивацію до впровадження методів та форм арт-терапії, володіти знаннями про суть та специфіку арт-терапевтичних технологій, їх види та ознаки, розвивати творчу уяву та альтернативність мислення, продукувати й теоретично обґрунтовувати нові ідеї, проектувати шляхи їх практичної реалізації, оцінювати власну діяльність та діяльність інших тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підготовка майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів розглядається багатьма вченими як складова загальної професійної підготовки (В. Сластьонін, І. Гавриш, О. Шапран, Т. Демиденко, Л. Шевченко, І. Піскарьова, В. Паламарчук, Л. Гавриленко та ін.). Науковці наголошують на необхідності гармонійного зв'язку інноваційної педагогіки та традиційної освіти, врахування їх взаємозв'язків та взаємодії. У сучасній професійній освіті ведеться активний пошук ефективних засобів підготовки майбутніх фахівців як суб'єктів

інноваційної діяльності. Значний інтерес у науковців викликають арт-терапевтичні технології навчання.

Останнє є предметом наукових розробок М. Беляєвої, Т. Кисельової, Л. Лебедевої, О. Сороки та ін. Проте їх дослідження не стосуються проблеми підготовки майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії.

Метою статті є теоретичне обґрунтування технології підготовки майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Арт-терапія відкриває простір для творчих пошуків педагога, оскільки вона допомагає формувати особистість, її світогляд, життєві стратегії та сценарії, навчаючи людину бути творцем власного життя та розвивати її творчий потенціал.

Арт-терапія особливо важлива для тих, хто не може «виговоритися», кому висловити свої фантазії в творчості легше, ніж розповісти про них. Вигадки, які зображені на папері нерідко прискорюють і полегшують вербалізацію переживань. Малювання, як і сновидіння, знімає бар'єр «его цензури», яка ускладнює словесний вияв конфліктних несвідомих елементів [1, с. 12]. Через малюнок, казку арт-терапія дає вихід внутрішнім конфліктам і сильним емоціям, усуває страх, допомагає зрозуміти власні почуття і переживання, сприяє підвищенню самооцінки, розслабленню і зняттю напруги і, звичайно ж, допомагає в розвитку творчих здібностей учнів [2, с. 55]. Часто в житті дитини присутні не лише зовнішні, а й внутрішні конфлікти та суперечності, які найбільш небезпечні для молодшого школяра. Незалежно від того, визнають чи не визнають діти власні конфлікти, вплив останніх не зменшується. Арт-терапія в такому випадку – виводячи протиріччя зсередини в зовнішній світ – пропонує способи їх вирішення, це природні ліки, що вживаються інтуїтивно. Метою арт-терапії є підведення дитини до усвідомлення своєї внутрішньої суті, своєї унікальності та неповторності, до відчуття гармонії із собою і світом. У кожній особистості існує потреба у самовираженні, яка здебільшого, залишається незадоволеною, що й породжує внутрішній конфлікт. Арт-терапія пропонує дитині висловити свої емоції, почуття за допомогою ліплення, малювання, фотографування, перегляду фільмів, складання казок, конструювання з природних матеріалів тощо.

Переживаючи образи, індивід знаходить свою цілісність та неповторність, а впровадження вчителями технології арт-терапії в освітній процес, сприяє розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Технологічний підхід в освіті має наметі точне інструментальне управління навчальним процесом і гарантоване досягнення поставленої мети. Цей підхід відкриває нові можливості для концептуального та проектувального засвоєння різних аспектів педагогічної дійсності та дозволяє передбачати результати й керувати педагогічними процесами, аналізувати й систематизувати на науковій основі накопичений практичний досвід і його використання, комплексно вирішувати педагогічні проблеми, забезпечувати всебічний розвиток особистості, оптимально використовувати наявні ресурси, а також вибирати найбільш ефективні та розробляти нові технології і моделі для вирішення соціально-педагогічних проблем [4, с. 47].

У розумінні О. Пехоти технологічний підхід – це керований і впорядкований вибір стратегії, системи взаємодії, способів навчання та стилю роботи викладача та його вихованців, сукупність механізмів реалізації змісту освіти в навчальному процесі з урахуванням особистісних характеристик, індивідуальності того, хто навчається, його інтересів та здібностей [3, с. 9-11].

Зважаючи на вищесказане, технологічний підхід у підготовці майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії спрямований на побудову комплексної моделі, в якій реалізується взаємодія всіх її компонентів, що забезпечує досягнення результату – сформованості цілісної готовності до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії.

Відповідно до загальноприйнятої структури педагогічної технології в технології підготовки майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії виділяємо концептуальну основу, змістовно-цільову та процесуальну частини.

Концептуальну основу технології визначають положення системного, особистісно-орієнтованого та діяльнісного підходів, що були визначені нами як основні у підготовці майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії. В рамках системного підходу, студенти мають засвоїти необхідні знання, вміння, навички та зрозуміти їх зв'язок з іншими підсистемами навчально-виховного процесу, навчитись

використовувати різні форми і методи арт-терапії [5, с. 26]. Для цього варто використовувати казкотерапію, музичну терапію, ізотерапію, ігрову терапію, пісочну терапію, фототерапію, що дозволяють активізують мотиваційну сферу особистості, розвивають творче мислення та рефлексію.

Особистісно-орієнтований підхід спрямований на розвиток та формування майбутнього вчителя як особистості, що здатна до саморозвитку, само актуалізації та саморефлексії. Діяльнісний підхід сприяє створенню умов активізації навчально-пізнавальної діяльності студента, як суб'єкта власного професійного становлення.

Завдання підготовки студентів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії будуються через таксономію цілей, що розробляється на основі структури готовності до даного виду діяльності. Суть її полягає в тому, що цілі підготовки майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії проектуються через результати навчально-виховної діяльності, які в свою чергу прогноуються як певні досягнення, що проявляються в уміннях, навичках, знаннях, способах дій тощо. Технологічність постановки цілей дає змогу діагностувати рівень сформованості компонентів готовності до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії й оперативно вносити корективи в процес підготовки майбутніх учителів.

Авторська технологія передбачає поетапну підготовку майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії.

Як зазначають Т. Кисельова та Л. Лебедева, процес підготовки майбутніх учителів до впровадження арт-терапевтичних технологій в освітній процес має проходити поетапно. Вченими було виокремлено чотири етапи підготовки майбутніх учителів до застосування арт-терапевтичних технологій в освітній процес.

На першому етапі відбувається розвиток та поглиблення зацікавленості педагогічною професією, умінь аналізувати та вирішувати творчі педагогічні задачі, розвиток загальної технології творчого пошуку, самоаналіз себе та своєї діяльності.

На другому етапі студенти засвоюють основи арт-терапії, педагогічного дослідження, набувають знань та вмінь, засвоюють технології арт-терапії (планування етапів експерименту, аналіз і прогнозування розвитку арт-

терапевтичних технологій, введення даних технологій в освітній процес, здійснення корекції та моніторингу результатів експерименту).

О. Сорока у своєму дослідженні при впровадженні технології арт-терапії в роботу вчителя початкових класів виділяє три етапи, які співвідносяться зі структурою підготовки майбутніх учителів початкових класів, послідовністю вивчення педагогічних дисциплін та проходження педагогічної практики, їх можливостями у формуванні готовності до застосування арт-терапевтичних технологій в освітньому процесі.

Перший етап (ознайомлювальний) передбачав формування у студентів мотивації до здійснення арт-терапевтичної діяльності, чітких уявлень про суть та можливості арт-терапії.

Другий етап (базовий) передбачав застосування студентами арт-терапевтичних знань, умінь і навичок на практиці. Експериментальна робота спрямовувалася на розвиток якостей і здібностей студентів до арт-терапевтичної діяльності, подальший розвиток мотивації до здійснення арт-терапевтичної діяльності.

Мета третього етапу (конструктивного) – систематизація арт-терапевтичних знань, удосконалення вмінь і навичок, усвідомлення важливості використання арт-терапевтичних технологій у навчально-виховному процесі початкової школи.

Зважаючи на вищезгадані дослідження, виокремлюємо наступні етапи технології підготовки майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії: початковий, дослідницький, заключний. На першому етапі підготовки студенти вчать виділяти педагогічні проблеми, аналізують проблемні ситуації, виокремлюють основні протиріччя, визначають мету та основні арт-терапевтичні можливості у початковій школі, вибирають форму представлення кінцевого продукту. На даному етапі учасники створюють проектні групи, розподіляють ролі. Тут реалізується аналітична функція арт-терапевтичної діяльності, відбувається актуалізація та усвідомлення мотивів.

На другому етапі підготовки майбутніх учителів здійснюється пошук методів та форм вирішення поставлених задач, виробляється концепція, аналізується та обробляється інформація. Тут реалізуються такі функції арт-терапії як дослідницька, перетворююча, прогностична, конструктивна

тощо. У студентів формуються уміння та навички аналізу, порівняння, співставлення, аналогії, синтезу.

На заключному етапі студенти оволодівають уміннями та навичками презентації та захисту проекту, аналізу досягнення мети та вирішення поставлених задач, участі кожного студента в проекті щодо реалізації арт-терапевтичної діяльності. Важливим на даному етапі є вироблення вмінь та навичок самооцінки студентами своєї готовності до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії, а також оцінювання діяльності членів проектної групи.

На третьому етапі реалізуються контрольна-оцінювальна та рефлексивна функція арт-терапевтичної діяльності.

Всі три етапи спрямовані на комплексну підготовку майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії, формування всіх структурних компонентів готовності (мотиваційного, когнітивно-операційного, креативного, оцінювально-рефлексивного).

Висновки. Таким чином, аналіз наукової літератури дав можливість теоретично обґрунтувати технологію підготовки майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії. Результатом підготовки майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії є сформована готовність до даного виду діяльності. На основі теоретичного обґрунтування педагогічної технології виокремлено такі етапи підготовки: мотиваційний, когнітивний та технологічний, які спрямовані на комплексну підготовку майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії, формування всіх структурних компонентів готовності (мотиваційного, когнітивно-операційного, креативного, оцінювально-рефлексивного).

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у реалізації теоретично обґрунтованої технології підготовки майбутніх учителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів засобами арт-терапії.

Література

1. Беляєва М. Арт-педагогіка для вчителя // Освіта України. – Київ, 2014. – № 1-2. – С. 6-12.

2. Осадчук Л.О. Спосіб життя орігами: орігами в педагогіці та арт-терапії / Л. О. Осадчук // Простір арт-терапії: разом з вами. – К. : Арт-терапевтична асоціація, 2006. – Вип. 2. – С. 54-60.

3. Пехота О. М. Освітні технології : [навч.-метод. посібник] / [О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. ; за заг. ред. О. М. Пехоти]. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.

4. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. / Г. К. Селевко. – М. : НИИ школьных технологий, 2006. – Т. 1. – 816 с.

5. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : [навч. посібник] / З. І. Слєпкань. – К. : Вища школа, 2005. – 239 с.